แสงส่องใจ

(อันดับ ๒๓)

ที่ระลึกวันประสูติ

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๙๒ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

แสงส่องใจ

(อันดับ ๒๓)

ที่ระลึกวันประสูติ

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๙๒ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์

๙๔๗ ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. ๐-๒๔๑๑-๑๕๒๓, ๐-๒๔๑๒-๖๕๕๒

ขอพระราชทานถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขออนุโมทนาสาธุการ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยพระกรุณา และด้วยกรุณา ด้วยเมตตากัลยาณจิต งานเดือนตุลาคมทุกปีได้ผ่านไปด้วยดี ได้มีโอกาสทำบุญทำกุศลต่าง ๆ ทั้งแก่พระ แก่เณร แก่พรหมเทพ แก่ผู้คน และแก่สัตว์ เป็นเหตุแห่งความชื่นใจทุกถ้วนหน้า

ตุลาคมปีพระพุทธศักราช ๒๕๔๘ นี้ มีอายุขึ้นปีที่ ๙๓ งานบุญที่ท่านผู้มีพระคุณ

ทั้งหลายได้ช่วยทำให้ก็คือ

วันที่ ๒ ตุลาคม เวลา ๐๖.๓๐ น. ถวายภัตตาหารเช้า และภัตตาหารบิณฑบาตพระภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร จำนวนประมาณ ๒๐๐ รูป

วันที่ ๓ ตุลาคม เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๙ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ณพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ถวายภัตตาหารเพลประมาณ ๑,๐๙๒ รูป ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

หนังสือ "แสงส่องใจ" มีผู้จัดพิมพ์ให้ติดต่อกันมา ปีนี้เป็นปีที่ ๒๓ ขออนุโมทนาสาธุการผู้มีส่วนร่วมในการให้ธรรมทานครั้งนี้ คือ

๑. คณะวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดชลบุรี

๒. คณะ "ห้องกระจก" วัดบวรนิเวศวิหาร

๓. คณะโรงเรียนผู้รู้ ญสส. ๘๐ วัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร ในพระบรมราชูปถัมภ์

๔. จากทุน "ญสส. เผยแผ่ธรรม" ของนาง กิม คำผลสิริ

๕. มูลนิธิอุบลรังสีจุฑามณี

๖. กองทุนสนทนาธรรมนำสุข ท่านผู้หญิง ม.ล. มณีรัตน์ บุนนาค ในพระสังฆราชูปถัมภ์

๗. กองทุนสนทนาธรรม ออกจากกองทุกข์

๘. โรงเรียนวัดบวรนิเวศ

๙. มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าฯ เพื่อเยาวชนในพระบรมราชินูปถัมภ์

๑๐. ชมรมศิษย์กรรมฐานพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๑๑. ชมรมรวมน้ำใจพระเกี้ยวน้อย

๑๒. มูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

๑๓. สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า

๑๔. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
๑๕. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
๑๖. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
๑๗. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒
๑๘. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
๑๙. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุวินทวงศ์
๒๐. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
๒๑. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี
๒๒. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษา น้อมเกล้า
๒๓. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวัง นนทบุรี
๒๔. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ
๒๕. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ บางใหญ่

๒๖. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
ปราณบุรี
๒๗. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา
๒๘. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
ลำลูกกา
๒๙. โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์
๓๐. โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์
๓๑. โรงเรียนราชวินิตมัธยม
๓๒. โรงเรียนสิริรัตนาธร
๓๓. โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย
๓๔. โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
๓๕. โรงเรียนพุทธจักรวิทยา
๓๖. โรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยาคม
๓๗. โรงเรียนกระทุ่มแบนวิเศษ สมุทคุณ
๓๘. โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม
๓๙. โรงเรียนนนทรีวิทยา

๔๐. บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมวรรณ จำกัด

๔๑. บริษัทยูนิเวนเจอร์ จำกัด (มหาชน)

๔๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.บี. การพิมพ์และบรรจุภัณฑ์

ธรรมใน "แสงส่องใจ" ทุกเล่ม เป็นธรรมที่ทรงแสดงในพระธรรมเทศนาโอกาสต่างๆ ในพระวรธรรมคติ และในการทรงสนทนากับบรรดาผู้ไปเฝ้าระหว่างยังทรงสบายดี

พระพุทธธรรมพิทักษ์

วันที่ ๓ ตุลาคม วันเอกอุดม
มงคลของไทยใหญ่ยิ่ง

สมเด็จสงฆ์องค์ขวัญมิ่ง พระแท้พระจริง
จากฟ้าเสด็จมาเพื่อสยาม

วินัยสงฆ์ปรากฏงดงาม สูงส่งพระนาม
สุดสวยด้วยพระพุทธธรรม

พระธรรมพระวินัยเลิศล้ำ คือคุณเครื่องนำ
ทรงเป็นเช่นแทนพระองค์

พระพุทธเจ้าจอมสงฆ์ ซึ่งเสด็จดำรง
อยู่ในพระพุทธนิพพาน

สมเด็จพระผู้พิชิตมาร ได้โปรดประทาน
พระธรรมพระวินัยไว้แทน

สมเด็จพระสังฆราชเลิศแสน ธรรมวินัยเหมือนแม้น
ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ

สุทธิสงฆ์ทรงญาณชี้ชัด หนึ่งในสังฆรัตน์

คือสมเด็จพระสังฆราช

พระญาณสังวรวิเศษชาติ บริสุทธิ์สะอาด

ควรกาสาวพัสตร์ทรงครอง

ความเกิดเป็นทุกข์เศร้าหมอง ความทุกข์ทั้งผอง

ย่อมพ้นผู้พร้อมพุทธธรรม

เป็นพระเลิศล้นพ้นคำ พุทธธรรมประจำ

คือสมเด็จพระสังฆราชท่าน

กราบพระบาทองค์สังฆราชัน ธรรมทรงธำรงมั่น

พระพุทธะทรงโปรดให้แทนพระองค์

๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

แสงส่องใจ

สพฺพปาปสฺส อกรณํ   กุสลสฺสูปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ   เอตํ พุทฺธานุสาสนํ

การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว สามข้อนี้เป็นคำสั่งสอนของท่านผู้รู้ทั้งหลาย.

นี้เป็นพระพุทธภาษิตสำคัญบทหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่ควรได้รับความสนใจอย่างที่สุดจากผู้มีพระพุทธศาสนาเป็นที่รักทั้งหลาย เพราะเป็นพระพุทธศาสนสุภาษิตที่แสดงหัวใจพระพุทธศาสนา อันหัวใจนั้นเป็นความสำคัญ

เพียงไร น่าจะเข้าใจกันดี น่าจะเห็นความสำคัญนั้นอย่างชัดแจ้ง หัวใจไม่สำคัญมีหรือ หัวใจไม่เป็นที่หวงแหนทะนุถนอมของผู้ใดมีหรือ ไม่มีแน่นอน เพราะหัวใจก็คือชีวิต ชีวิตก็อยู่ที่หัวใจ เมื่อรักตัวกลัวตาย ก็ต้องรักหัวใจ ต้องถนอมรักษาหัวใจ รักษาหัวใจไว้ไม่ได้ ชีวิตก็อยู่ไม่ได้.

๏ มีพระพุทธศาสนสุภาษิตว่า **"ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนพาลทั้งบัณฑิต ล้วนไปสู่อำนาจแห่งความตาย ล้วนมีความตายเป็นเบื้องหน้า"** แทบทุกคนเคยได้รับรู้ความหมายของข้อความนี้อยู่ตลอดมาแล้ว แทบทุกคนเคยพูดออกจากปากตนเองมาแล้วนับครั้งไม่ได้ แม้จะไม่ตรงเป็นคำคำ แต่ก็มีความหมายตรงกัน.

๏ ทุกคนมีความรู้อยู่แก่ใจ ว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย ไม่มีสักคนเดียวที่จะหนีความตาย

พ้น และทุกคนมีความได้เปรียบอยู่ประการหนึ่ง ที่มีความรู้นี้ติดตัวติดใจอยู่ แต่แทบทุกคนก็มีความเสียเปรียบอยู่ประการหนึ่ง ที่ไม่เห็นค่า ไม่เห็นประโยชน์ของความรู้นี้ จึงมิได้ใส่ใจเท่าที่ควร ปล่อยปละละเลย รู้จึงเหมือนไม่รู้ สิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์จึงเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า.

๐ ความรู้ว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตายเป็นสิ่งเป็นคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ แม้ใส่ใจในความรู้นี้ให้เท่าที่ควร ก็จะสามารถนำให้เกิดคุณเกิดประโยชน์แก่ตนเองได้มหาศาล ยากจะหาประโยชน์ใดอาจเปรียบได้.

๐ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งหลายสอนให้หัดตายก่อนถึงเวลาตายจริง ท่านสอนให้หัดตายไว้เสมอ อย่างน้อยก็ควรวันละครั้ง ครั้งละ ๕ นาที ๑๐ นาทีเป็นอย่างน้อย.

๐ การหัดตายนั้น บางผู้บางพวกน่าจะเริ่มด้วยหัดคิดถึงสภาพเมื่อตนกำลังจะถูกประหัตประหารให้ถึงตาย คิดให้ลึกซึ้งถึงความกลัวตายของตนในขณะนั้น แล้วก็คิดจนถึงเมื่อต้องถูกประหัตประหารถึงตายจนได้ แม้จะกลัวแสนกลัว แม้จะพยายามกระเสือกกระสนช่วยตนเองให้รอดพ้นอย่างไร ก็หารอดพ้นไม่ ต้องตายด้วยความทรมานทั้งกายทั้งใจ การหัดตายด้วยเริ่มตั้งแต่ความกลัวตายอย่างทารุณโหดร้ายเช่นนี้ มีคุณเป็นพิเศษแก่จิตใจ จะสามารถอบรมบ่มนิสัยที่แม้เหี้ยมโหดอำมหิตปราศจากเมตตากรุณาต่อชีวิตร่างกายผู้อื่นสัตว์อื่นให้เปลี่ยนแปลงได้ ความคิดที่จะประหัตประหารเขาเพื่อผลได้ของตนจะเกิดได้ยาก หรือจะเกิดไม่ได้เลย.

๐ การพยายามหัดให้รู้สึกหวาดกลัวการถูกประหัตประหารผลาญชีวิตตนนั้น เมื่อทำไว้เสมอ

ก็จะเกิดผลเป็นความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่จะต้องหวั่นกลัวเช่นเดียวกัน ความเมตตาปรานีชีวิตผู้อื่นสัตว์อื่นก็จะเกิดได้ แม้จะไม่เคยเกิดมาก่อน ซึ่งก็เป็นการเมตตาปรานีชีวิตตนเองพร้อมกันไปด้วยอย่างแน่นอน.

๐ ผู้ประหัตประหารเขา แม้จะได้สิ่งที่มุ่งได้ แต่ผลที่แท้จริงอันจะเกิดจากกรรมคือการประหัตประหาร ที่ได้ประกอบกระทำลงไปนั้น จะเป็นทุกข์เป็นโทษแก่ผู้กระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.

๐ กรรมนั้นให้ผลสัตย์ซื่อนัก เหมือนผลของยาพิษร้าย กรรมนั้นเมื่อทำแล้ว ก็เหมือนดื่มยาพิษร้ายแรงเข้าไปแล้ว จักไม่เกิดผลแก่ชีวิตและร่างกายไม่มี ถ้าเป็นกรรมดี ก็จักให้ผลดี ถ้าเป็นกรรมชั่ว ก็จักให้ผลชั่ว.

๐ เราเป็นพุทธศาสนิกนับถือพระพุทธศาสนา พึงมีปัญญาเชื่อให้จริงจังให้ถูกต้องในเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรม จักเป็นสิริมงคลเป็นความสวัสดีแก่ตนเอง.

๐ ยุคนี้สมัยนี้น่าจะง่ายพอสมควรสำหรับจะนึกให้กลัวการถูกประหัตประหารถึงชีวิต เพราะเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นแก่ใครต่อใครไม่ว่างเว้น อาจจะเกิดแก่เราเองวินาทีใดวินาทีหนึ่งก็ได้ หัดคิดไว้ก่อนจึงเป็นการเตรียมพร้อมที่ไม่ปราศจากเหตุผล แต่เป็นความไม่ประมาท.

๐ ความตายเกิดขึ้นได้แก่ทุกคน ทุกแห่งทุกเวลา พุทธศาสนสุภาษิตกล่าวว่า **เมื่อสัตว์จะตายไม่มีผู้ป้องกัน จะอยู่ในอากาศ อยู่กลางสมุทร เข้าไปสู่หลืบเขา ก็ไม่พ้นจากมฤตยูได้ ประเทศคือดินแดนที่มฤตยูจะไม่**

รุกรานผู้อยู่ไม่มี.

๐ เราจะถูกมฤตยูรุกรานเมื่อไร ที่ไหน เราไม่รู้ หายใจออกครั้งนี้แล้ว อาจจะไม่หายใจเข้าอีก เมื่อถึงเวลาจะต้องตายไม่มีผู้ใดจะผัดเพี้ยนได้ ไม่มีผู้ใดจะช่วยได้ เพราะเมื่อสัตว์จะตายไม่มีผู้ป้องกัน และความผัดเพี้ยนกับมฤตยูอันมีกองทัพใหญ่นั้นไม่ได้เลย.

๐ ทุกย่างก้าวของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นใครอยู่แห่งหนตำบลใด นำไปถึงมือมฤตยูได้ ผู้ร้ายก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยู ทั้งที่ถุงใส่เงินแสนเงินล้านที่ไปปล้นจี้เขามายังอยู่ในมือ ไม่ทันได้ใช้ ไม่ทันได้เก็บเข้าบัญชีสะสมเพื่อความสมปรารถนาของตน.

๐ นักการเมืองไม่ว่าเล็กไม่ว่าใหญ่ ก็เคย

ตกอยู่ในมือมฤตยู ในขณะกำลังเหนื่อยกาย เหนื่อยใจใช้หัวคิดทุ่มเทเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของตน.

๐ ผู้ที่กำลังยิ้มแย้มแจ่มใสมีความสุขกับครอบครัว เคี้ยวข้าวอยู่ในปากแท้ๆ ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว.

๐ ผู้เหินฟ้าอยู่บนเครื่องบินใหญ่โตมโหฬารราวกับตึก ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูโดยไม่คาดคิด.

๐ ผู้โดยสารเรือเดินสมุทรใหญ่ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูพร้อมกันมากมายหลายร้อยชีวิต.

๐ นักไต่เขาผู้สามารถก็เคยหายสาบสูญในขณะกำลังไต่เขาโดยตกเข้าไปอยู่ในมือมฤตยู.

๐ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาคือผู้มีปัญญา ท่านสอนให้เร่งอบรมมรณสติ นึกถึงความตาย หัดตายก่อนตายจริง จุดมุ่งหมายสำคัญของการหัดตายก็คือเพื่อให้ปล่อยใจจากสิ่งทั้งหลาย ก่อนที่จะถูกความตายบังคับให้ปล่อย.

๐ กิเลสเครื่องเศร้าหมอง ตัณหาความดิ้นรนทะยานอยาก อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายทั้งปวง หัดใจให้ปล่อยเสียพร้อมกับหัดตาย.

๐ ผู้มีปัญญาควรปฏิบัติตามคำแนะนำของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา หัดตายก่อนที่จะตายจริง หัดปล่อยใจจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองใจ พร้อมกับการหัดตาย ก่อนที่จะถูกความตายมาบังคับให้เป็นไป.

๐ การหัดตายที่ปราชญ์ในพระพุทธศาสนา

ท่านแนะนำ คือการหัดอบรมความคิด ให้สมมุติว่าตนเองในขณะนั้นปราศจากชีวิตแล้ว ตายแล้วเช่นเดียวกับผู้ที่ตายแล้วจริงทั้งหลาย คิดให้เห็นชัด ว่าเมื่อตายแล้วตนจะมีสภาพอย่างไร ร่างที่เคยเคลื่อนไหวได้ก็จะทอดนิ่ง อย่าว่าแต่เพียงจะลุกขึ้นไปเก็บรวมรวมเงินทองข้าวของที่อุตส่าห์สะสมไว้เพื่อนำไปด้วยเลย จะเขยิบให้พ้นแดดพ้นมดสักนิ้วสักคืบก็ทำไม่ได้ เมื่อมีผู้มายกร่างไปนำร่างไปยังที่ซึ่งเขากำหนดกันว่าเหมาะว่าควร ก็ไม่อาจขัดขืนโต้แย้งได้ แม้บ้านอันเป็นที่รักที่หวงแหน เขาก็จะไม่ให้อยู่ จะยกไปวัด เคยนอนบนฟูกบนเตียง ในห้องกว้างประตูหน้าต่างเปิดโปร่ง เขาก็จะจับลงไปในโลงศพ ที่แคบทึบไม่มีประตูไม่มีหน้าต่าง ตีตาปูปิดสนิทแน่นไม่ให้มีแม้แต่ช่องลมและอากาศ จะร้องก็ไม่ดังจะประท้วงหรืออ้อนวอนก็ไม่สำเร็จ ไม่มีใครสนใจสามีภริยามารดาบิดาบุตรธิดาญาติสนิทมิตรทั้ง

หลาย ที่เคยรักใคร่ห่วงใยกันนักหนา ก็ไม่มีใครมาอยู่ด้วยแม้สักคน อย่าว่าแต่จะเข้าไปนั่งไปนอนในโลงศพด้วยเลย แม้แต่จะนั่งเฝ้านอนเฝ้าอยู่ข้างโลงทั้งวันทั้งคืน ก็ยังไม่มีใครยอม บ้านเรือนใครก็จะพากันกลับคืนหมด ทิ้งไว้แต่ลำพังในวัดที่อ้างว้าง มีศาลาตั้งศพ มีเมรุเผาศพ มีเชิงตะกอน มีศพที่เผาเป็นเถ้าถ่านแล้วบ้าง ยังไม่ได้เผาบ้าง มากมายหลายศพ ที่นี้เมื่อยังไม่ตาย เราเคยกลัวเคยรังเกียจ แต่เมื่อตายเราก็หนีไม่พ้น เรามีอะไรหรือในขณะนั้น เราไม่มีอะไรเลย มือเปล่า เกลี้ยงเกลาไปทั้งเนื้อทั้งตัว เงินสักบาททองสักเท่าหนวดกุ้งก็ไม่มีติด มีแต่ตัวแท้ๆ เขาไม่ได้แต่งเครื่องเพชรเครื่องทองของมีค่าหรือมอบกระเป๋าใส่เงินใส่ทองให้เลย อย่างดีก็มีเพียงเสื้อผ้าที่เขาเลือกสวมใส่แต่งศพให้ไปเท่านั้น ซึ่งไม่กี่วันก็จะชุ่มเลือดชุ่มน้ำเหลืองที่ไหลจากตัว มีใครเล่าจะมาเปลี่ยนชุดใหม่ให้

ทั้ง ๆ ที่สะสมไว้มากมายหลายสิบชุด ล้วนเป็นที่ชอบอกชอบใจว่าสวยว่างาม โอกาสที่จะได้ใช้เงินใช้เสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องเพชรเครื่องทองเหล่านั้น สิ้นสุดลงแล้ว พร้อมกับลมหายใจ พร้อมทั้งชีวิตที่สิ้นสุดนั่นเอง ไม่คุ้มกันเลยกับความเหนื่อยยากแสวงหามาสะสม แม้ไม่ถูกไม่ชอบด้วยประการทั้งปวง แม้ที่เป็นบาปเป็นอกุศลเป็นการเบียดเบียนก่อทุกข์ก่อภัยให้ผู้อื่น.

๐ หัดให้เห็นร่างกายของตนเอง ที่ตายแล้วขึ้นอืดอยู่ในโลง เริ่มปริเริ่มแตก มีน้ำเลือดน้ำหนองไหลออกทุกขุมขน เส้นผมเปียกแฉะด้วยเลือดด้วยหนอง ลิ้นที่เคยอยู่ในปากเรียบร้อยก็หลุดออกมาจุก นัยน์ตาถลนเหลือกลาน รูปร่างหน้าตาของตนเองขณะนั้นอย่าว่าแต่จะให้ใครอื่นจำได้เลย แม้ตัวเองก็จำตัวเองไม่ได้ อย่าว่าแต่จะให้ใครอื่นไม่รังเกียจสะดุ้งกลัวเลย แม้แต่ตัว

เองก็ต้องยากจะห้ามความรู้สึกนั้น ผิวพรรณที่อุตสาหะพยายามถนอมรักษาให้งดงามเจริญตาเจริญใจ ใส่เครื่องอบเครื่องลูบไล้เครื่องประทิ่นอันมีกลิ่นมีคุณค่าราคาแพงทั้งหลาย จะมีลักษณะตรงกันข้ามกับความปรารถนาอย่างสิ้นเชิง เมื่อความตายมาถึง.

๐ ผู้มีความเข้าใจว่าตายแล้วจะไปเกิดเป็นอะไร สุขทุกข์อย่างไร เราไม่รับรู้ด้วยแล้ว จึงไม่มีความหมาย นี้เป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่งเป็นโมหะสำคัญ ก็ที่เราเกิดเป็นนั่นเป็นนี่กันในชาตินี้ ทำไมเราจึงรู้สึกสุข รู้สึกทุกข์ ทั้งๆที่เราไม่รู้ว่าเกี่ยวข้องกับชาติก่อนอย่างไร.

๐ พุทธศาสนิกชนผู้มีปัญญาเชื่อถูกว่ามีชาติในอดีต และเชื่อว่ามีชาติในอนาคต เชื่อว่าก่อนที่จะมาเกิดในชาตินี้ได้เคยเกิดในชาติอื่นมาแล้ว

และก็จะต้องเกิดในชาติหน้าต่อไปอีก ไม่รู้กี่ชาติต่อกี่ชาติ ถ้ายังทำกิเลสให้สิ้นไปไม่ได้.

๐ อย่าพลอยเป็นไปกับคนเป็นอันมาก ที่มีโมหะหลงเข้าใจผิดอย่างยิ่ง ว่าจบสิ้นความเป็นคนในชาตินี้แล้ว ก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวเกี่ยวกับชาติต่อไป เพราะฉะนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ควรแสวงหาความสุขความสมบูรณ์บริบูรณ์ให้ตนเองให้เต็มที่ในชาตินี้ ไม่ต้องเลือกผิดไม่ต้องเลือกถูก ผู้ใดมีโมหะหลงผิดเช่นนี้จะสามารถทำความผิดร้ายได้ทุกอย่าง เพื่อประโยชน์ตน ทรยศคดโกง เบียดเบียนทำร้ายร่างกาย แม้กระทั่งถึงชีวิตเขาก็ทำได้ เป็นการสร้างบาปกรรมที่จะให้ผลร้ายแก่ตนเองแน่นอน แน่นอนที่สุด.

๐ ผู้ทำบาปกรรมจะต้องเสวยผลแห่งกรรมที่ทำแล้ว จะเสวยทุกขเวทนา ทั้งในโลกนี้และ

เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ตามกรรมของตน ต้องตามพระพุทธภาษิตว่า **“กรรมของตนเองย่อมนำไปสู่ทุคติ”**.

๐ หาความสมบูรณ์พูนสุขในชีวิตนี้ภายในขอบเขตที่ชอบที่ถูกทำนองคลองธรรมเถิด ผลแห่งกรรมทั้งในชาตินี้และชาติหน้าต่อๆ ไป ที่จะต้องเสวยแน่ จะได้ไม่เป็นผลร้าย ไม่เป็นผลของบาปกรรม ที่ให้ความทุกข์ มิได้ให้ความสุข.

๐ ชีวิตใคร ใครก็รัก ชีวิตเรา เราก็รัก ชีวิตเขา เขาก็รัก ความตาย เรากลัว ความตายเขาก็กลัว ของของใคร ใครก็หวง ของของเราเราหวง ของของเขา เขาก็หวง นึกถึงความจริงนี้ไว้ให้เสมอ เพื่อไม่ก่อบาปกรรมใด ๆ ทั้งเล็กน้อย ทั้งใหญ่หลวง.

๐ จะลักจะโกงจะฆ่าจะทำร้ายใครสักคน ขอให้นึกกลับกันเสีย ให้เห็นเขาเป็นเรา เราเป็นเขา คือเขาเป็นผู้ที่จะลักจะโกงจะฆ่าจะทำร้ายเรา เราเป็นเขาผู้ที่จะถูกลักถูกโกงถูกฆ่าถูกทำร้าย พยายามนึกเช่นนี้ให้เห็นชัดเจน แล้วดูความรู้สึกของเรา จะเห็นว่าที่เต็มไปด้วยโมหะนั้นจะเปลี่ยนเป็นเมตตากรุณา.

๐ ข่าวผู้พยายามป้องกันสมบัติของตนจนเสียชีวิตนั้นน่าสลดสังเวชยิ่งนัก หรือข่าวแม้ผู้กำลังจะสิ้นชีวิตแล้ว แต่ก็ยังพยายามกระเสือกกระสนรักษาสมบัติมีค่าของตนที่ติดตัวอยู่ก็น่าสงสารที่สุด พบข่าวเหล่านี้เมื่อไร ขอให้นึกถึงใจคนเหล่านั้น อย่าคิดทำร้าย อย่าคิดเบียดเบียนกันเลย.

๐ ทุกคนจะต้องตาย และจะตายในเวลาไม่

นาน ชีวิตของมนุษย์นี้จะยืนนานเกิน ๑๐๐ ปี ก็ไม่มาก ทั้งยังเหลืออยู่ไม่ถึง ๑๐๐ ปีอีกด้วย คนไม่ได้อายุยืนเพราะทรัพย์ หรือเพราะสมบัติใด จะทำทุกวิถีทางแม้ที่ชั่วช้าโหดร้ายเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์หรือสมบัติใดทำไมเล่า ในเมื่อชีวิตดับ สลายแล้ว ทุกสิ่งที่ชีวิตเคยครอบครองหวงแหนก็ ต้องสูญเสียสลายพลัดพรากจากไป.

๐ ทรัพย์ติดตามคนตายไปไม่ได้ แต่เหตุ แห่งการแสวงหาทรัพย์โดยมิชอบ ซึ่งเป็นการ แสวงหาที่เป็นกรรมไม่ดี จักติดตามคนตายไปได้ ให้ผลเป็นความทุกข์ความเดือดร้อนแก่คนที่ตาย ไปแล้วได้ ทรัพย์จึงไม่ใช่สิ่งที่พึงแสวงหาโดยไม่ คำนึงให้รอบคอบ ถึงความถูกความผิด ความ ควรความไม่ควร.

๐ ทรัพย์ที่แสวงหามาด้วยความโลภเป็นใหญ่

ได้ทำลายชีวิตและทำลายชื่อเสียงเกียรติยศของใครต่อใครมาแล้วอย่างประมาณมิได้ ปรากฏให้เห็นอยู่ในชีวิตนี้ของเรา เราท่านก็ได้รู้ได้เห็นอยู่ ใหญ่โตมโหฬาร มั่งมีมหาศาล เมื่อบาปกรรมส่งผล ทุกอย่างก็จบสิ้นในพริบตา พร้อมกับอิสรภาพ ที่ต้องอยู่ในที่คุมขัง เป็นเวลานานปี อาจถึงชั่วชีวิต หรืออาจถึงต้องสิ้นสุดชีวิตทันทีทันใดก็มีอยู่.

๐ ถ้าทุกข์ร้อนเพราะความอยากได้ไม่สิ้นสุดในลาภในยศในชื่อเสียง จะบรรเทาความทุกข์ร้อนนั้นได้ด้วยทำกิเลสให้เบาบาง ลดความโลภความหลงลงให้เต็มความสามารถ เพื่อทำความอยากได้ลาภอยากได้ชื่อเสียงเกียรติยศให้ลดน้อยลงด้วย.

๐ ชีวิตในภพชาติข้างหน้าอันยาวนานนัก

หนา จะเป็นชีวิตดีมีสุขเพียงไร ขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำไว้แล้วทั้งในอดีตชาติและในปัจจุบันชาติเป็นสำคัญ จะฉลาดนักถ้าจะไม่ลืมความจริงนี้ ถ้าจะนึกถึงความจริงนี้ไว้ให้เสมอ ทุกลมหายใจเข้าออกได้ก็จะยิ่งดี.

๐ จะฉลาดที่สุดถ้าจะไม่มุ่งคำนึงถึงแต่ความสุขเฉพาะในชีวิตนี้หรือชีวิตหน้า แต่จะมุ่งคำนึงว่าจะพึงปฏิบัติอย่างไรให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อไม่ต้องมีภพชาติข้างหน้าอีกต่อไป เพราะความเกิดเป็นความทุกข์แท้ ความเกิดเป็นความทุกข์แน่นอน ความเกิดไม่ใช่เป็นความสุข ไม่ว่าของชีวิตใดก็ตาม เป็นทุกข์ทั้งนั้น.

๐ ผู้ฉลาดมีสัมมาทิฐิความเห็นชอบจักมุ่งมั่นเพียรอบรมสติอบรมปัญญาให้สามารถทำลายกิเลส คือราคะหรือโลภะ โทสะ และโมหะ ให้

หมดจด เพื่อพาตนให้พ้นได้จากความเกิด อันเป็นความทุกข์แท้.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงประกาศหัวใจพระพุทธศาสนา ๓ ประการ เพื่อให้เป็นหลักในการประกาศพระพุทธศาสนาสืบไป ในท่ามกลางพระอรหันตสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ องค์ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ พระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์ ที่ปัจจุบันถือเป็นวันมาฆบูชา หรือที่รู้กันทั่วไปในทุกวันนี้ว่าเป็น **"วันแห่งความรักในพระพุทธศาสนา"** สามประการที่เป็นหัวใจพระพุทธศาสนาที่อัญเชิญไว้เบื้องต้นบทความนี้ คือ ๑. การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง ๒. การทำบุญกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓. การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ทั้ง ๓ ประการนี้ น่าจะท่องกันอยู่แล้วจนขึ้นใจแทบทุกคนที่ศึกษาพระพุทธศาสนา แต่น่าเสียใจอย่างที่สุดที่ส่วนมากพากันท่องจำไว้

เท่านั้น มิได้มุ่งมั่นพิจารณาให้เห็นความสำคัญแท้จริงของหัวใจพระพุทธศาสนา ว่าคืออะไร มีความสำคัญยิ่งใหญ่เพียงใดจึงถึงกับได้ชื่อว่าเป็นหัวใจ ทั้งยังเป็นหัวใจของสิ่งที่สำคัญที่สุดในโลกทั้งปวง คือหัวใจของพระพุทธศาสนา.

๐ พระพุทธศาสนาเป็นความสำคัญที่สุดของโลก ทำไมจึงกล่าวเช่นนี้ ก็เพราะพระพุทธศาสนาสามารถปกป้องคุ้มครองโลกให้ร่มเย็นเป็นสุขได้ ตราบใดที่มีพระพุทธศาสนารุ่งเรืองในโลก ตราบนั้นโลกไม่ร้อนแรง ไม่มืดมัว ไม่เศร้าหมอง อีกนัยหนึ่งก็คือตราบใดที่พระพุทธศาสนายังส่องสว่างกลางจิตใจผู้คนส่วนใหญ่ ตราบนั้นโลกย่อมรุ่งเรืองสว่างอย่างหาที่เปรียบมิได้ พระพุทธศาสนาสว่างอยู่ในใจผู้ใด ใจผู้นั้นนั่นแหละที่จะพ้นความเศร้าหมอง พ้นความมืด พ้นความร้อนแรง ใจผู้นั้นจะร่มเย็นเป็นสุขอย่างพ้น

พรรณนา ทั้งด้วยความไกลกิเลส และด้วยสติปัญญาหาที่เปรียบมิได้.

๐ ความรักยังครองโลกอยู่ เช่นเดียวกับกิเลสทั้งหลายยังครองโลกอยู่อย่างหนาแน่น น่าเสียดายที่สุดที่เมื่อมีความรักมากมาย แต่ไม่น้อมนำความรักนั้นไปในทางที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ รักอะไรต่อมิอะไร รักใครต่อรักใคร มากมายก่ายกอง น่าจะมีบุญนึกได้ถึงพระผู้ทรงควรเป็นที่รักเหนือผู้ควรรักทั้งหลายทั้งปวง ทั้งโลก คือสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า.

๐ รักสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้มิได้มีความหมายเศร้าหมองเช่นรักทั้งหลายอื่น เพียงแต่นำคำว่ารักมาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน เพราะทุกคนเข้าใจคำว่ารักว่างดงามให้ความซาบซึ้ง ทั้งที่ความจริงนั้นคำ

ว่ารักคือคำที่มีโทษรุนแรง ให้ความทุกข์ ให้ความเศร้าหมอง อย่างมากแก่ชีวิตจิตใจ เพราะรักคือกามตัณหา หนึ่งในตัณหา ๓ อันเป็นเหตุแห่งความเกิด ความเกิดอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ พระพุทธศาสนสุภาษิตสำคัญบทหนึ่งมีความชี้ชัดว่า **"ความเกิดเป็นทุกข์"** และความรักก็เป็นเหตุหนึ่งแห่งความเกิด แต่ความรักที่ปรารถนาจะนำมาใช้กับสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมีความหมายสูงส่ง แตกต่างห่างไกลกับความหมายของความรักทั่วไปอย่างประมาณไม่ได้ ดังนั้นเมื่อสนใจจะรักก็ขอให้พิจารณาจิตใจของตนเถิด รักใครที่ไหนอื่นทำไมเล่าจนหมดหัวจิตหัวใจ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราต่างหากที่ทรงควรแก่ความรักความเทิดทูนจนหมดจิตหมดใจของผู้มีสติมีปัญญาทุกคน ซึ่งควรมีเรารวมอยู่ด้วยเป็นผู้หนึ่ง ไม่ควรไม่มีเราเป็นผู้หนึ่งที่เทิด

ทูนบูชาสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะจะเป็นการแสดงความมีบุญเพียงน้อยนิดเหลือเกินแล้วของเรา.

๐ เกิดเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนาแล้ว สำนึกในความมีบุญของเราให้อย่างยิ่งเถิด สำนึกให้ลึกซึ้งเถิดในความสูงส่งหาที่เปรียบมิได้แห่งองค์พระผู้ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาประทานไว้ให้แก่โลก ให้แก่เรา ด้วยพระมหากรุณายิ่งใหญ่เหนือความกรุณาอื่นใด สำนึกเถิด สำนึกเถิด สำนึกเถิด ไม่มีใครไหนอื่นแล้วที่ทรงคุณสูงส่งมหัศจรรย์เสมอสมเด็จพระบรมศาสดาของเรา สำนึกเถิด สำนึกไว้ ให้ทุกลมหายใจเข้าออก เราควรมีบุญยิ่งใหญ่กว่านี้ ได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา มีบุญเพียงเท่านี้อย่าพอ ต้องมีบุญยิ่งใหญ่กว่านี้ ต้องได้ทุ่มเทความรักหมดจิตหมดใจลงในสมเด็จพระบรม

ศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระบรมครูผู้ประเสริฐเลิศล้ำของเราด้วย ขอให้เราทั้งหลายได้มุ่งมั่นช่วยตนเองให้มีบุญเช่นนี้เถิด.

๐ ผู้ที่ทุ่มเทชีวิตจิตใจเทิดทูนจงรักภักดีในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างจริงใจ อย่างจริงจัง จะเป็นผู้ก้าวเข้าสู่ประตูแห่งบุญ ซึ่งหาที่เปรียบมิได้ จะพ้นได้จากความทุกข์นานาประการ ตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงใหญ่ยิ่ง เพราะความรักความเทิดทูนในสมเด็จพระบรมศาสดาจะทำให้ปรารถนาประพฤติปฏิบัติตามที่ทรงสั่งสอนอย่างเต็มสติปัญญาความสามารถ ก็เหมือนเมื่อรักใคร่ชอบพอผู้ใด หญิงหรือชายใดอย่างหมดจิตหมดใจ ก็ย่อมพร้อมจะประพฤติปฏิบัติทุกอย่างเต็มสติปัญญาความสามารถตามคำของหญิงหรือชายนั้น ความรักมีอานุภาพมากนี้น่าจะเป็นที่รู้ที่เข้าใจกันพอสมควรแล้ว ดังนั้น

อย่าทิ้งโอกาสสำคัญของชีวิต ที่จะได้ก้าวเข้าสู่ประตูมหามงคล พ้นทุกข์พ้นโศกพ้นโรคพ้นภัย พ้นอัปมงคลน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวง โดยมีความรักอันสุดประเสริฐสูงส่งในสมเด็จพระบรมครูนำไปสู่ความปฏิบัติทะนุถนอมรักษาหัวใจพระพุทธศาสนาอย่างเต็มสติปัญญาความสามารถ มิให้โลกต้องว่างจากพระพุทธศาสนา เพราะหาผู้ถนอมรักษาหัวใจพระพุทธศาสนาได้ไม่เพียงพอ น้อยคนรักษา มากคนทำลาย หัวใจก็ย่อมสลาย ไม่อาจดำรงอยู่ได้ หัวใจพระพุทธศาสนามีผู้ถนอมรักษาน้อย พระพุทธศาสนาจะอยู่ได้อย่างไร จงควรใส่ใจในเรื่องนี้ให้มากที่สุด ให้พร้อมเพรียงกันเถิด ให้พระพุทธศาสนารุ่งเรืองอยู่ โลกจะได้ไม่ร้อน เราจะได้ร่มเย็น.

๐ **“การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง”** นี้เป็นหัวใจข้อแรกในหัวใจพระพุทธศาสนา ๓ ประการ

ที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระพุทธเมตตาแสดงในท่ามกลางพระอรหันตสาวก ๑,๒๕๐ องค์ เพื่อให้อัญเชิญไปในการประกาศพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขแก่สัตว์โลกทั้งปวง ไม่เลือกชาติศาสนาใดทั้งสิ้น ซึ่งผู้ได้รับรู้รับฟังแม้ให้ความสนใจในความหมายของหัวใจพระพุทธศาสนาข้อนี้ ก็ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าพระพุทธศาสนาคือเครื่องส่อแสดงแจ้งชัดถึงน้ำพระพุทธหฤทัย ว่าเปี่ยมด้วยพระพุทธเมตตาหาที่เปรียบมิได้ ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นในโลก โดยทรงมุ่งความร่มเย็นเป็นสุขของสัตว์โลกทั้งปวงเป็นประการแรก การไม่ทำบาปอกุศลคือการไม่เบียดเบียนทั้งร่างกายและชีวิตจิตใจสัตว์โลกทั้งปวง ไม่เลือกสัตว์ ไม่เลือกคน ไม่เลือกเขา ไม่เลือกเรา น้ำพระพุทธหฤทัยกว้างใหญ่ไพศาลหาที่เปรียบมิได้มิใช่หรือ ทุ่มเทชีวิตจิตใจรักถวายไว้แทบเบื้องพระยุคลพุทธบาท

จะไม่เป็นความฉลาดเลิศล้ำของเราหรือ.

๐ คิดแล้ว น่าหวั่นไหวในหัวใจไม่น้อยแล้วทุกวันนี้แม้คิดให้ดีจะเห็น ว่าเราผู้นับถือพระพุทธศาสนานี้แหละ ประกาศตนเป็นพุทธมามกะคือมีพระพุทธศาสนาเป็นที่รักนี้แหละ มิใช่แต่เพียงผู้นับถือศาสนาอื่นเท่านั้น ที่กำลังไม่ถนอมรักษาหัวใจพระพุทธศาสนา อย่างที่อาจเพราะไม่เข้าใจก็เป็นได้ และความไม่เข้าใจ ไม่คิดให้ถึงหัวใจพระพุทธศาสนาข้อ **"การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง"** บาปอกุศลจึงกำลังก่อตัวอย่างกว้างขวาง จะว่าทุกบ้านเรือนทั่วประเทศพระพุทธศาสนาของเรานี้ก็ไม่ผิด และต่างก็กำลังพากันมองดูอย่างไม่รู้ไม่เข้าใจ ว่าเราทุกคนกำลังร่วมมือร่วมใจกันไม่ถนอมรักษาหัวใจพระพุทธศาสนาข้อ **"การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง"**.

๐ ขอให้พากันคิด คิดให้เห็นถนัดชัดเจนในการละเมิดหัวใจพระพุทธศาสนาข้อสำคัญนี้ คือข้อ **“การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง”** นั่นคือทุกวันนี้ผู้ใหญ่กำลังไม่ห้ามปรามเด็กไม่ให้ทำบาปอกุศล มิหนำซ้ำยังเป็นเหตุให้เด็กทำบาปอกุศลอีกด้วย ผู้ใหญ่ไม่สอน เด็กก็ไม่รู้ ต้องผู้ใหญ่สอน เด็กจึงจะรู้ แต่ก็น่าเห็นใจผู้ใหญ่ และก็น่าเห็นใจเด็กด้วย เพราะเป็นความไม่รู้ที่น่าจะไม่รู้ พูดยากว่าเป็นอย่างไร แต่ถ้าพูดแล้ว ก็คงจะเข้าใจกันได้ ทุกวันนี้ หรือสมัยนี้นั่นเอง อะไรๆ เปลี่ยนแปลงไปมาก เรียกกันว่าทันสมัย ไม่เชย ไม่เหมือนสมัยโบราณ ที่คร่ำครึ เชย ความเปลี่ยนแปลงนี้ที่ว่าทันสมัยคือการกำลังทำบาปอกุศล กำลังละเมิดหัวใจพระพุทธศาสนาข้อสำคัญ คือ **“การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง”** เด็กไทยสมัยก่อนรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ สมัยนี้ไม่รู้จักเด็กไม่รู้จักผู้ใหญ่ ความไม่รู้จักนี้สำคัญ

มาก เป็นเหตุให้เกิดการทำบาปอกุศลได้อย่างง่ายดาย จะกล่าวว่าทำกันทุกเวลานาทีก็ไม่ผิด ทำกันทุกแห่งหนก็ไม่ผิด แล้วหัวใจพระพุทธศาสนาข้อสำคัญนี้จะมีอยู่ได้ดีอย่างไร คือเด็กที่ก้าวเกินผู้ใหญ่ เด็กที่ไม่ห่วงใยดูแลผู้ใหญ่ คือเด็กที่กำลังทำบาปอกุศลแน่นอน ผู้ใหญ่ที่ไม่เคยสนใจที่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ให้รู้จักอ่อนน้อม ให้รู้จักปฏิบัติดูแลห่วงใยผู้ใหญ่ ปล่อยเด็กให้ทำตามสบาย ปล่อยไปตามใจเด็ก นี่เป็นการทำบาปอกุศลแน่นอน ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ กำลังทำบาปอกุศลที่ผิดหัวใจพระพุทธศาสนาแน่นอน.

๐ น่าจะเป็นความไม่ใส่ใจให้รู้จักพระพุทธศาสนาให้เพียงพอ คนสมัยใหม่ หรือคนสมัยนี้นั่นเอง จึงไม่รู้จักความสำคัญของการอบรมลูกหลาน คืออบรมเด็กนั่นเอง ให้รู้จักห่วงใยดูแล

ช่วยเหลือ รู้จักมีสัมมาคารวะ หรือความอ่อนน้อมต่อท่านผู้สูงกว่า เช่นสูงกว่าด้วยชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือท่านผู้เป็นมารดาบิดาพี่ป้าน้าอาปู่ย่าตายาย ครูอาจารย์ พระพุทธศาสนาถือความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมเป็นความสำคัญมาก จึงมีกล่าวไว้ในพระพุทธศาสนา ว่าท่านที่เกิดในตระกูลสูงเพราะในอดีตชาติปฏิบัติอ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ผู้เจริญทั้งหลาย ทำให้รู้สึกน่ากลัวไม่น้อย ว่าภพชาติต่อไปของลูกหลานไทยสมัยนี้น่าจะไม่ได้เกิดในภพชาติที่มีสกุลสูง เพราะไม่เข้าใจเรื่องความอ่อนน้อมต่อท่านผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม.

๐ แน่นอน ในบรรดาท่านที่ควรต้องได้รับความอ่อนน้อมความมีน้ำใจห่วงใยปฏิบัติดูแลต้องมีท่านผู้เป็นมารดาบิดาพี่ป้าน้าอาปู่ย่าตา

ยายครูอาจารย์ของแต่ละคนรวมอยู่ด้วย และท่านผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมทั้งหลายนี้เอง ที่ไม่ค่อยจะช่วยเด็กทั้งหลาย ทั้งที่เป็นลูกหลานของท่านก็ตาม หรือไม่ได้เป็นก็ตาม ให้ได้รู้วิธีเตรียมภพชาติข้างหน้าให้งดงามสูงส่ง อันเป็นวิธีที่กล่าวได้ว่าไม่ถึงกับลำบากยากเย็นนักหนา เพียงแต่ผู้ใหญ่ทั้งหลาย ที่เป็นมารดาบิดาก็ตาม ครูอาจารย์ก็ตาม พี่ป้าน้าอาปู่ย่าตายายก็ตาม ต้องไม่ยอมให้ความรักเด็กหญิงชายทั้งหลายมีอำนาจเหนือความถูกต้อง อันเป็นความงดงามตามมารยาทและระเบียบประเพณีของไทย ที่เป็นที่รู้เป็นที่เข้าใจกันดีมาแต่ไหนแต่ไร ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ทีเดียว ว่าความเป็นไทยนั้นงดงามนัก ไม่มีของประเทศชาติใดงดงามเสมอเหมือน ทุกวันนี้ให้ความสนใจความภูมิใจในความเป็นไทยน้อยกว่าเก่าก่อนมากมาย คนรุ่นหลัง หรือคนรุ่นปัจจุบัน จึงไม่มีบุญเท่าที่ควร ทั้งยังมีบาป

ที่ถูกปล่อยให้ทำไปตั้งแต่ยังเป็นเด็กเป็นเล็ก กล่าวได้ไม่ผิด ที่จะว่าผู้ใหญ่ทุกวันนี้ค่อนข้างจะรังแกเด็ก รังแกลูกหลาน ไม่ใช่ด้วยวิธีอื่นใดเลย นอกจากวิธีให้ความรักอย่างไม่ถูกต้อง อย่างไม่สมควร ความรักควรจะช่วยประคับประคองให้งดงาม ให้ไกลพ้นจากความเศร้าหมองของบาปอกุศลทั้งหลาย อันความไม่ให้ความเคารพอ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ ล่วงล้ำก้ำเกินท่านทั้งหลายนั้น เป็นบาปอกุศลแน่นอน อย่าประมาท อย่าเห็นเป็นเรื่องธรรมดา อย่าเห็นเป็นมารยาทเล็กน้อยไม่ใช่เรื่องของบาปหรือของอกุศลกรรม เป็นบาปแน่ เป็นอกุศลกรรมแน่ อย่าพึงสงสัย และอย่าพึงปฏิเสธความจริงนี้ เพราะจะเป็นเหตุให้ชีวิตในภพภูมิต่อไปต้องต่ำต้อย ไม่สูงส่งด้วยชาติตระกูลเช่นท่านทั้งหลายผู้มีความอ่อนน้อมปฏิบัติงดงามต่อท่านผู้ใหญ่ผู้เจริญทั้งหลาย.

๐ มีผู้พูดด้วยความห่วงใยชีวิตเด็กไทยในทุกวันนี้ค่อนข้างมากขึ้นตามวันเวลา ว่าทุกวันนี้ผู้ใหญ่รังแกเด็กมาก แตกต่างกับผู้ใหญ่สมัยก่อนที่ห่วงใยด้วยมีใจเมตตาปรารถนาดีต่อลูกหลานเด็กเล็กทั้งหลาย ดุเมื่อควรดุ ตีเมื่อควรตี สอนเมื่อควรสอน ไม่ใช่ยอมเด็กไปทุกอย่าง เด็กพอใจจะพูดจะทำอย่างไร ผิดถูกเพียงไหน ควรไม่ควรหรือไม่ ผู้ใหญ่ทุกวันนี้ยอมเด็กโดยดี จะด้วยความรักจนขาดเหตุผล หรือจะด้วยผู้ใหญ่สมัยนี้มีความห่างไกลจากจิตใจที่แท้จริงของไทยไม่เช่นผู้ใหญ่สมัยก่อนๆ ก็เป็นได้ ก็น่าเสียดายและน่าใจหายเมื่อนึกถึงอำนาจของกรรม ที่จะเกิดแก่เด็กต่อไป และที่จะเกิดแก่ผู้ใหญ่ด้วย ในภพชาติข้างหน้า.

๐ กรรมไม่มีสมัย คือกรรมไม่มีสมัยใหม่ กรรมไม่มีสมัยเก่า กรรมไม่เหมือนจิตใจและ

ความรู้สึกของผู้คน กรรมก็คือกรรม เป็นกรรมเดียวกันทั้งหมด ให้ผลเช่นเดียวกันทั้งหมด ทั้งที่เป็นกรรมในอดีต และทั้งที่เป็นกรรมในปัจจุบันตลอดไปถึงทั้งที่จะเป็นกรรมในอนาคต ทำในอดีตผิด ทำเช่นเดียวกันในปัจจุบันก็ต้องผิด ทำเช่นเดียวกันในอนาคตก็ต้องผิด นั่นก็คือบาปอกุศลที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเอ่ยพระโอษฐ์แสดงไว้ เมื่อกว่า ๒๕๔๘ ปีมาแล้ว คือประมาณ ๔๕ ปีก่อนเสด็จดับขันปรินิพพาน หรือประมาณ ๔๕ ปีก่อนเริ่มพระพุทธศักราช เพราะพระพุทธศักราชเริ่มเมื่อเสด็จเข้าสู่พระนิพพานแล้ว บาปอกุศลที่ทรงแสดงไว้ในหัวใจพระพุทธศาสนาเมื่อเวลา ๒๕๙๐ ปีกว่าแล้ว ยังเป็นบาปอกุศลเช่นเดิมในปัจจุบัน มิได้เปลี่ยนแปรเป็นอื่นไปแม้แต่น้อย นั่นก็คือบาปก็เป็นบาปทุกยุคทุกสมัย จึงควรกลัวผลของบาปกรรมหรือบาปอกุศลให้อย่างยิ่ง จะคิดพูดทำอะไรให้

นึกถึงความควรกลัวนี้ และหลีกเลี่ยงให้พ้น.

๐ ทุกวันนี้น่าจะรู้สึกกันแทบทุกคน ว่าโลกร้อนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ความวุ่นวายเกิดได้นานาประการ รุนแรงและเหลือเชื่อ และก็น่าร้อนใจแทนผู้ใหญ่ทั้งหลาย ที่มากเสียงชี้ลงตรงผู้ใหญ่ ว่าเป็นผู้ทำให้โลกร้อน โลกวุ่นวายเพราะผู้ใหญ่ปล่อยปละละเลยเด็กที่เป็นลูกเป็นหลานมากเกินไป เด็กจะคิดจะพูดจะทำที่ไม่สวยงามเพียงไร ผิดศีลผิดธรรมอย่างไร ผู้ใหญ่ทำเหมือนไม่รู้ไม่เห็น ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือ ผู้ใหญ่รับรู้รับเห็นอย่างเหมือนจะนิยมยินดีด้วยกับการกระทำเหล่านั้นของเด็ก หรือของหนุ่มสาวสมัยนี้ซึ่งเวลายิ่งล่วงไปเพียงไร ความเพิ่มพูนของการกระทำที่ไม่งดงาม ที่ไม่น่าดู ก็ยิ่งมากขึ้น มากขึ้น จากไม่น่าดูเพียงเล็กน้อยเป็นไม่น่าดูมากขึ้นมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อคุ้นเคยกับความไม่ดี ก็

ย่อมทำความไม่ดีได้ง่ายขึ้น สะดวกสบายขึ้นจนติดเป็นนิสัย จนไม่รู้ว่าความดีกับความไม่ดีแตกต่างกันอย่างไร ความดีก็ย่อมจบสิ้นไปจากชีวิตจิตใจได้ในวันหนึ่ง อย่างเป็นที่ควรสลดสังเวชใจยิ่งนัก โลกทุกวันนี้ สำหรับเราคนไทยก็ควรกล่าวว่าบ้านเมืองไทยเราทุกวันนี้อยู่ในสภาพน่าเป็นห่วงเป็นที่สุด ข่าวการฆ่า การข่มขืน การทำลายพระพุทธศาสนา ทั้งโดยพระโดยคฤหัสถ์ ล้วนรุนแรง และมากมายแทบจะไม่ว่างเว้นเลยในแต่ละวัน นี้เป็นเครื่องยืนยันความลดน้อยถอยลงเป็นลำดับของความดีความมีศีลมีธรรม.

๐ พระพุทธศาสนามีความประเสริฐสูงสุดอย่างมหัศจรรย์ เพราะสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงอัญเชิญพระพุทธศาสนามาประดิษฐานในโลก ทรงเป็นพระผู้

ประเสริฐสูงสุดมหัศจรรย์จริง พระธรรมที่ทรงอัญเชิญมาประดิษฐานในโลกก็ประเสริฐสุดพ้นจะพรรณนา เกินกว่าสามัญชนคนมีกิเลสทั้งหลายจะเข้าใจได้ ความประเสริฐเลิศล้ำสุดมหัศจรรย์ของพระพุทธศาสนานี้จะช่วยกลับกู้ความร่มเย็นเป็นสุขให้กลับเกิดในบ้านเมืองไทยของเราได้แน่นอน เพียงแต่ว่าเราจะต้องร่วมใจกันอัญเชิญหัวใจพระพุทธศาสนากลับมาประดิษฐานในชีวิตจิตใจเราไทยให้ได้โดยเร็ว.

๐ อย่าละเมิดหัวใจประการแรกของพระพุทธศาสนา อย่า **"ทำบาปอกุศลทั้งปวง"** ตั้งแต่เล็กน้อยที่เด็กทำได้ โดยต้องอาศัยผู้ใหญ่เข้มแข็งอบรมบ่มนิสัยลูกหลานให้เข้าใจให้ได้ อย่าให้ความรักความหลงที่มีต่อลูกหลานน้อมนำหัวใจไปในทางผิด ในทางทำลายหัวใจพระพุทธศาสนา จงพร่ำสอนลูกหลานตั้งแต่เล็ก

จนถึงเติบใหญ่ จนถึงสามารถสอนตนเองได้ ให้ไม่ทำบาปอกุศลด้วยการล่วงล้ำก้ำเกินทำร้ายจิตใจมารดาบิดาเป็นต้น เช่นด้วยการพูดการทำที่ผิดศีลผิดธรรมผิดกฎหมาย นำความเสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศให้เกิดแก่วงศ์สกุล โดยไม่คำนึงถึงควมชอกช้ำแม้สาหัสเพียงใดของใครทั้งสิ้น การทำเช่นนี้เป็นความไม่ดีอย่างยิ่ง เป็นบาปกรรม เป็นอกุศลกรรมแน่นอน นี้เป็นความจริง เพราะเป็นการไม่แสดงความรู้พระคุณท่านที่มีพระคุณ ไม่ตอบแทนให้เต็มความสามารถ ทั้งยังเป็นการอกตัญญู ซึ่งจะเป็นบุญกุศลเป็นความดีไปไม่ได้ เป็นบาปอกุศลที่ใหญ่ยิ่งแน่นอน ผลในอนาคตที่น่าจะไม่ไกลคือทุคติ นรก ที่น่าสะพรึงกลัวอย่างที่สุดเท่านั้น.

๐ อย่ายกเหตุผลที่ผิดอย่างยิ่งขึ้นอ้าง ทั้งเด็กเองที่จะอ้าง และทั้งผู้ใหญ่ที่จะอ้าง เพื่อช่วย

ทะนุถนอมไม่ให้ลูกหลานต้องทำนั่นทำนี่ ที่เป็นการฝืนใจให้ทำต้องลำบาก เสียเวลาเล่นเวลากินเวลานอน หรือเวลาเป็นส่วนตัวก็ตาม ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่อย่าร่วมใจกันเข้าใจเรื่องนี้ผิด เพราะเมื่อสายเกินแก้แล้วจะต้องเสียใจ เสียดายเวลาที่ปล่อยให้ผ่านพ้นไป จงเข้าใจให้ถูกต้องด้วยกันทุกๆ ท่านเถิด ว่าบ้านเมืองทุกวันนี้ มีเราทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำให้มืด ให้หาความสงบสุขยาก ผู้เป็นเด็กไม่รู้หน้าที่ของตน ต่อผู้ใหญ่ผู้มีพระคุณแก่ชีวิต ผู้ใหญ่ก็ไม่รู้หน้าที่สำคัญที่ถูกต้องที่ควรต้องปฏิบัติต่อลูกหลาน ความบกพร่องยิ่งวันยิ่งมากขึ้น จนทั่วไปทั้งบ้านทั้งเมือง แล้วทำไมเล่าบ้านเมืองจึงจะสงบเรียบร้อย เจริญรุ่งเรือง มีความร่มเย็นเป็นสุขได้เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต.

๐ ทุกวันนี้ชีวิตเด็ก ทั้งเด็กน้อยเด็กใหญ่

วัยรุ่น วัยโต เปรียบก็ดังภาชนะที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ดีพอจากผู้ใหญ่ เปรียบเป็นแก้วก็ใช้แล้วใช้อีกโดยมิได้ล้างให้สะอาดเลย เจ้าของปล่อยปละละเลยจนเกินไป เหมือนคนตามัวตามืด แก้วสกปรกเพียงใด มากขึ้นมากขึ้นเท่าไรก็ไม่เห็นความสกปรกนั้น ยิ่งนานน้ำที่ใส่ลงไป ไม่ว่าจะเป็นน้ำเปล่าหรือน้ำหวานน้ำผลไม้ที่ดีเพียงไร มีคุณมีประโยชน์เพียงไหน เมื่อลงสู่แก้วที่แสนสกปรก จนมีเชื้อโรคยุ่บยั่บ น้ำก็ไม่อาจมีคุณมีประโยชน์ได้ จะมีแต่เชื้อโรค มีแต่โรคที่อาจร้ายแรงเพียงใดก็ได้ เรียกว่ายิ่งปล่อยภาชนะให้หมักหมมสกปรกนาน โรคร้ายก็ยิ่งเกิดในน้ำท่าอาหารที่ใส่ลงในภาชนะนั้นมากขึ้นตามลำดับ ให้ทุกข์ให้โทษแก่ผู้ใช้บริโภคหนักขึ้นแน่นอน ความเป็นไทยก็เช่นกัน.

๐ ควรจะถึงเวลาที่ผู้ใหญ่มาให้ความรักความ

เมตตาเด็กทั้งหลายให้ถูกต้องเหมือนผู้ใหญ่ในสมัยก่อนๆ ที่มีแต่เสียงบอกลูกบอกหลานไม่ขาดปาก บาปนะ อะไรไม่ดี อย่าทำนะ ของคนอื่นเขาไม่ให้ เอาไม่ได้ บาปมากนะ มนต์ต้องสวด พระต้องไหว้ เราเป็นคนไทย ต้องมีมารยาทไทยมากๆ มารยาทไทยรักษาเราไม่ให้ทำบาป รักษาความเป็นไทย รักษาพระพุทธศาสนาให้เต็มสติปัญญาเถิด จะไม่เป็นบาป ผู้ใหญ่สมัยก่อนท่านพูดท่านสอนเด็ก ทั้งเล็กทั้งใหญ่ คือทั้งลูกหลานหนุ่มสาวนั้นด้วย ผู้ใหญ่สมัยก่อนจึงไม่ทำบาปในเรื่องเหล่านี้ คือไม่ทำบาปด้วยการปล่อยให้เด็กไม่รู้จักบาป ปล่อยให้เด็กทำบาปโดยไม่รู้ไม่เข้าใจ.

๐ การละเมิดหัวใจพระพุทธศาสนาทำกันมากมายในสมัยนี้ น่าจะกล่าวได้ไม่ผิด ว่าพากันทำบาปข้อสำคัญนี้กันแทบทั่วทุกตัวคน ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ไม่รู้ไม่เข้าใจว่ากำลังปฏิบัติผิด

ต่อหัวใจพระพุทธศาสนา ที่จะให้ผลเป็นบาปร้ายแรงจริง และบาปนั้นกำลังส่งผลร้ายแก่บ้านเมืองเรา แก่ชีวิตเราทั้งหลาย หนักขึ้น หนักขึ้นทุกที ต้องพากันรู้สึกว่าสมัยนี้ทำไมบ้านเมืองเราจึงเปลี่ยนไป ผู้คนจึงไม่เหมือนเดิม วุ่นวายเร่าร้อนไปตามกัน คำตอบน่าจะเพราะเราไม่ช่วยกันรักษาเด็ก ไม่ช่วยกันอบรมสั่งสอนเด็ก เด็กไม่รู้ถูกไม่รู้ผิด เด็กทำอะไรที่ขาดความถูกต้อง เป็นบาป เป็นผู้ใหญ่ขึ้นก็ยิ่งไม่ถูกต้องมากขึ้น บาปหนักขึ้น แล้วทั้งบ้านทั้งเมืองจะเป็นอย่างไรแน่นอนยิ่งวันเราจะยิ่งเห็นความย่ำแย่ของผู้คนในบ้านเมืองเรา ไทยจะไม่เป็นไทย จะหาความน่าดูไม่ได้ ทั้งกิริยามารยาท ทั้งนิสัยใจคอ ทั้งการแต่งเนื้อแต่งตัว ทั้งกิริยาวาจาภาษาที่นำมาพูดนำมาใช้ เรื่องนี้จะยกให้เป็นหน้าที่แก้ไขของคนหนึ่งคนใด หรือของพวกหนึ่งพวกใดไม่ได้ ท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ที่มีลูกหลานวัยเด็กวัยรุ่น

ขอให้ตกใจให้มากเถิด ให้ทุ่มเทความเทิดทูนเชื่อมั่นในคำทรงสอนในสมเด็จพระบรมศาสดาแล้วหันมาห่วงใยลูกหลานให้จริงจัง พวกเขากำลังก้าวเข้าสู่ประตูกรรมที่ใหญ่หลวง พวกเขาเด็กเล็กเด็กใหญ่ทั้งหลาย และเราผู้ใหญ่ที่ไม่ช่วยถนอมรักษาชีวิตของพวกเขาให้พ้นจากภัยพิบัติที่พวกเขาไม่เข้าใจ กำลังทำกรรมหนัก กำลังทำบาปอกุศลหนัก ไม่สนใจพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง กำลังทำลายหัวใจพระพุทธศาสนาอยู่ก็ไม่รู้ตัวเลยแม้แต่น้อย ขอให้รู้เสียก่อนจะสายเกินแก้ เรากำลังทำบาปอกุศลอยู่ทุกเวลา เรานั่นเองทำโดยปล่อยปละละเลยลูกหลานของเราให้ทำบาปอกุศล อันเป็นคำทรงสอนในพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจข้อแรกที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงมอบไว้ให้แก่เรา ให้แก่โลก ให้ช่วยกันรักษาเพื่อพระพุทธศาสนาจะได้มีชีวิตอยู่ และการมีชีวิตอยู่ของพระพุทธศาสนานั้นสำคัญยิ่งกว่าอะไรอื่น

เราจะไม่พบกับความเดือดร้อนราวกับตกอยู่ในกองไฟนรก ที่ขณะนี้เรากำลังได้รับความร้อนแรงนั้นหนักขึ้นหนักขึ้นทุกทีแล้ว.

๐ หยุดการทำบาปอกุศลให้มากที่สุด ด้วย **"การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง"** เริ่มต้นอย่างถูกต้องจริง จะให้ผลจริง ก็ด้วยการพร้อมเพรียงกันอบรมลูกหลานทั้งหลายให้รักษาความเป็นไทยที่งดงามให้เต็มความสามารถ ความประพฤติทุกวันนี้ของเด็กเล็กเด็กใหญ่ ทั้งหญิงทั้งชาย ไม่เหมือนที่ได้คิดได้พูดได้ทำกันมาในสมัยก่อน แตกต่างห่างไกลกันมากมาย จะว่าจากขาวเป็นดำก็ไม่ผิด ความรุนแรงจากเด็กหนุ่มเด็กสาวในวัยเรียนเกิดเพราะพวกเขาขาดการรักษาจิตใจที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่แน่นอน.

๐ หัวใจพระพุทธศาสนาข้อที่หนึ่งนั้น

เปรียบได้ดังการรักษาภาชนะที่ใช้ใส่อาหารรับประทาน ให้สะอาดปราศจากสิ่งสกปรกโสโครกอันจะเป็นเหตุแห่งโรคร้ายนานาประการ รุนแรงถึงอาจทำลายชีวิตก็ได้ น่าจะรู้กันอยู่ ขอให้นำไปเปรียบกับหัวใจพระพุทธศาสนา ที่สมเด็จพระบรมศาสดาจอมปราชญ์ที่แท้จริงทรงวางไว้อย่างเป็นคุณยิ่งใหญ่ไม่มีผู้ใดทำได้เสมอเหมือน **"การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง"** ทรงกำหนดไว้เป็นประการต้น ก็เท่ากับรักษาภาชนะสำหรับใส่อาหารให้สะอาด จะใส่น้ำใส่อาหารหวานคาวใดก็ไม่มีเชื้อโรคเข้าสู่อาหารนั้น ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้บริโภค ไม่ต้องเจ็บไข้ได้ป่วย แม้กระทั่งถึงล้มตายก็ได้ ชีวิตพ้นภัยจากโรคร้าย อันเกิดจากความสกปรกโสโครกของภาชนะ ก็คือชีวิตพ้นภัยจากบาปอกุศลอันเกิดจากใจที่มีบาปอกุศล พระพุทธองค์ผู้สมเด็จพระบรมครูของเรา ของโลก ของปราชญ์ทั้งปวง ทรงยิ่งด้วยพระปัญญา

คุณอย่างแท้จริง พ้นคำพรรณนา พ้นความเข้าใจของเราท่านทั้งหลายผู้ยังโฉดเขลาเบาปัญญานัก.

๐ ภาชนะที่สะอาดจะใส่สิ่งใดลงไป จะใส่อาหารใดลงไป สิ่งนั้นอาหารนั้นก็ย่อมสะอาดปราศจากความสกปรก ปราศจากพิษภัยของความสกปรก นี้ฉันใด ฉันนั้นก็เปรียบได้ดังใจของมนุษย์ทั้งหลาย ของเราท่านทั้งหลาย แม้เป็นใจที่สะอาด บางเบาด้วยกิเลสโลภโกรธหลง จะเกิดเรื่องใดให้ประสบพบผ่าน เรื่องนั้นก็ปราศจากความร้ายแรงในความรู้สึกนึกคิดจากจิตใจที่บางเบาด้วยกิเลส จะรับรู้ได้อย่างสงบสบาย แต่มิใช่อย่างไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ใช่อย่างไม่แยแสไม่ไยดี อะไรจะเกิดก็ช่าง ใครจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ฉันไม่ยุ่งด้วย ฉันไม่เกี่ยวด้วย ไม่ใช่เช่นนี้เช่นนั้นเป็นเรื่องของคนใจจืดใจดำ หรือไม่ก็เป็นเรื่องคนปัญญาอ่อนเกินไป ใจที่ไม่สกปรกด้วย

กิเลสมากมาย มากเกินวิสัยของปุถุชน ยังมีเมตตา ยังมีความสนใจในเรื่องราวที่ต้องประสบพบผ่าน เป็นเรื่องของผู้นั้นบ้างผู้นี้บ้าง แต่ใจที่เปรียบดังภาชนะสะอาดแม้พอสมควร จะไม่มุ่งไปเพ่งโทษผู้อื่น ไม่วุ่นวายในเรื่องของผู้อื่น ใจที่มีความสกปรกของกิเลสเบาบางพอสมควร จะมุ่งไปเพ่งโทษของตนเองเป็นสำคัญ และไม่ใช่เป็นการเพ่งโทษตนเองให้เร่าร้อนรุนแรง แต่เพื่อให้เห็นทางแก้ไขให้ร้ายกลายเป็นดี.

๐ พระพุทธภาษิตมีเตือนสติไว้ด้วยพระพุทธเมตตาว่า **“บัณฑิตย่อมไม่เพ่งโทษผู้อื่น”** บัณฑิตคือคนดี ก็หมายได้ถึงผู้มีใจเบาบางจากความโลภความโกรธความหลงพอสมควรแล้ว หรือจะว่ามากแล้วก็น่าจะได้ หรือไม่ก็เปรียบใจของบัณฑิตว่าดังภาชนะที่ไม่สกปรก ไม่ทำให้อาหารที่ใส่ลงไปเกิดโรค ที่จะร้ายแรงเพียงใดขึ้น

อยู่กับความสกปรกของสิ่งที่อยู่ในภาชนะนั้น เราทุกคนมีใจเป็นภาชนะอยู่ในมือ ขอจงอย่าต้องสะอิดสะเอียนกับความสกปรกภายในภาชนะในมือตนเลย จงพยายามเช็ดล้างให้สะอาดอยู่เสมอ อย่ายอมแพ้กิเลสโลภโกรธหลง อย่าปล่อยให้สะสมหมักหมมมากขึ้นและมากขึ้น จนทำให้บริโภคอาหารในภาชนะสกปรกนั้นแล้วถึงตายได้.

๐ จำไว้ให้มั่น จำความจริงไว้อย่าหลงลืม ว่าตายด้วยอำนาจของพิษในอาหาร ดีกว่าตายด้วยอำนาจของกิเลสในใจ อาหารเป็นพิษทำให้ตายได้จริงเหมือนกัน แต่ความตายนั้นไม่อาจพาคนดีให้ตกนรกได้ แต่ใจที่มีกิเลสเป็นพิษร้ายแรง แม้ทำให้ผู้ใดตายได้ด้วยพิษของกิเลสนั้น ทำให้ตกนรกได้ และนรกมีจริง อย่าหลงคิดหลงหลอกตัวเอง ว่านรกไม่มี ตายแล้วก็แล้วกัน ไม่มีทางจะไปตกนรก ไม่มีทางจะไปขึ้นสวรรค์ ตายแล้ว

ก็จบแล้ว นรกไม่มี แม้หนีคุกหนีตารางได้ไป ตลอดชีวิต ก็เท่านั้น ลำบากเพียงต้องหลบต้องหนีพอให้พ้นอาญาแผ่นดินเท่านั้น พอตายก็จบก็ไม่ต้องหนีอีกต่อไป ก็สบาย น่าจะเป็นเพราะเหตุนี้ด้วยเหมือนกัน ที่เมื่อมีการฆ่าเขาแล้ว ก็ฆ่าตัวเองเสียด้วย จะได้จบสิ้น หารู้ไม่ว่านรกต้องลงไปอยู่แน่นอน มีหรือทำบาปทำกรรมแล้วไม่ต้องรับผลร้ายแห่งบาปที่ตนได้ทำแล้ว อย่าหลงเชื่อว่ามี จะเป็นการเพิ่มกำลังใจให้ทำบาปทำกรรมหนักหนาขึ้น นรกจะลึกเข้าแน่นอนเมื่อความตายมาถึง คิดเสียให้ถูก ทำเสียให้ดี.

๐ พร้อมกันท่องจำหัวใจพระพุทธศาสนาไว้และพยายามรักษาให้เป็นสมบัติสูงค่าที่สุด ด้วยการปฏิบัติให้จริง ชีวิตจะพ้นภัยร้ายแรงที่กำลังคุกคามทุกผู้ทุกคนอยู่อย่างน่าสะพรึงกลัวที่สุดให้การปฏิบัติหัวใจพระพุทธศาสนาปกปักรักษา

ชีวิตจะสวัสดี เพราะการปฏิบัติหัวใจพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจจริง เป็นการปฏิบัติที่เป็นมงคลและเป็นบุญยิ่งใหญ่จริง ทุกวันนี้มีการปฏิบัติที่เป็นบาปไม่เป็นมงคลใหญ่ยิ่งนัก แม่พ่อยอมให้ลูกพูดด้วยเหมือนแม่พ่อเป็นลูก และแม่พ่อยอมพูดกับลูกเหมือนกับลูกเป็นแม่พ่อก็ไม่ผิด ทุกฝ่ายมาร่วมใจกันแก้ไขเพื่อมงคลของตนเอง และของบ้านเมืองเถิด.

๐ **การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง การทำบุญกุศลให้ถึงพร้อม การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว** นี้คือหัวใจพระพุทธศาสนา ท่องไว้จำใส่ใจไว้ และพยายามทำให้ได้ ทำให้ได้ จะได้ชื่อว่าเป็นคนฉลาด มีปัญญา มีมหามงคลคุ้มครองชีวิต.

๐ โลกกำลังถูกคุกคามด้วยภัยพิบัติอันน่า

สะพรึงกลัวที่สุด ห่วงลูกห่วงหลาน ห่วงสามี ห่วงภรรยา ห่วงตัวเอง ต้องปฏิบัติหัวใจพระพุทธศาสนาให้จริงจัง ให้ตลอดไป ไม่มีอำนาจใดแล้วที่จะหยุดยั้งอำนาจของกรรมร้ายที่กำลังจะบดขยี้ทุกชีวิตในโลก อำนาจเดียวที่เหนืออำนาจแรงร้ายน่าสะพรึงกลัวที่สุดนั้น คือพระพุทธานุภาพ หรือพระอานุภาพแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่โปรดประทานไว้เต็มเปี่ยมในพระพุทธศาสนา ในหัวใจพระพุทธศาสนา.

๐ ภาชนะที่ผ่านการใช้แล้ว ย่อมไม่สะอาดเหมือนของใหม่ ใจที่ผ่านภพชาติมาแล้ว ผ่านบาปอกุศลมาแล้ว ย่อมเศร้าหมองด้วยกิเลส ภาชนะที่แม้ผ่านการใช้แล้ว ผู้ใช้รังเกียจเพราะเห็นโทษของความสกปรก ย่อมไม่ทำให้ภาชนะนั้นสกปรกเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้น โดยใช้อย่าง

เดียว ไม่ทำความสะอาด นี้ฉันใด ฉันนั้นก็ต้องไม่ปล่อยใจให้เศร้าหมองเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นโดยทำแต่บาปอกุศล ไม่หยุด คว้าามเศร้าหมองของจิตน่ารังเกียจ และมีโทษยิ่งกว่าความสกปรกของภาชนะอย่างประมาณมิได้ **การไม่ทำบาปอกุศล**เป็นการไม่เพิ่มคว้าามเศร้าหมองของจิต **การทำบุญกุศลให้ถึงพร้อม**เป็นการเพิ่มส่วนไม่เศร้าหมองของจิตที่มีอยู่ ให้มากขึ้นและมากขึ้นได้ ดังการทำความไม่ดีให้น้อยกว่าการทำดีได้ และเพิ่มขึ้นได้ตามลำดับ อำนาจความดีที่เกิดแต่การทำบุญกุศล พร้อมจะส่งเสริมให้รู้จัก**การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว** จนพ้นจากคว้าามโลภความโกรธความหลงอันเป็นความเศร้าหมองเป็นความสกปรกของจิต ยิ่งขึ้นและยิ่งขึ้น จักพาให้พบความไม่ต้องมีทุกข์ใดๆ อีกเลยในวันหนึ่งแน่นอน ด้วยอานุภาพของการปฏิบัติหัวใจพระพุทธศาสนาอย่างเทิด

ทูน เชื่อมั่นจริงใจ.

๐ ปรารถนาจะพ้นมือแรงร้ายแห่งกรรม จงมุ่งมั่นรักษาหัวใจพระพุทธศาสนาให้เต็มสติปัญญาความสามารถตั้งแต่บัดนี้เถิด ความบาดเจ็บล้มตายที่น่าสยดสยองต่างๆ นานา ที่เกิดขึ้นกระเทือนหัวใจเราทั้งหลายมิได้ว่างเว้นในแต่ละวันอย่างไม่เคยมีมาก่อน จะต้องไม่เกิดแก่ชีวิตเราและชีวิตบรรดาผู้เป็นที่รักของเรา และจะไม่เกิดแน่นอน แม้เราเป็นผู้ที่รักษาหัวใจพระพุทธศาสนาอย่างทุ่มเทชีวิตจิตใจ ตั้งแต่วินาทีนี้เป็นต้นไปทีเดียว นี่เป็นความจริง อย่าประมาทว่าเป็นการพูดเล่น อย่าประมาท แม้อยากพ้นมือกรรมร้ายที่กำลังคุกคามทุกชีวิตอยู่.

ขออนุโมทนาอำนวยพร
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กทม.
๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘